

داده و مسئولیت پذیری

پیش درآمدی بر پایش فرآیندهای حکومتی توسط کنشگران

مقدمه - چگونه می‌توان از داده (دیتا) برای مسئولیت‌پذیر کردن بیشتر دولت استفاده کرد

کنشگران مجموعه‌ای از ابزار و تاکتیک‌ها را برای پاسخگو و مسئولیت‌پذیر نمودن دولت در اختیار دارند. داده (دیتا) ابزاری متنوع و مفید در دست کنشگران است.

داده به مجموعه‌ای از حقایق یا شواهد گفته می‌شود که به منظور رسیدن به تجزیه و تحلیلی بی طرفانه فراهم و گردآوری شده باشد. فعالیت اجتماعی و آگاهی‌رسانی عمومی اگر به استناد شواهد و حقایق قابل اتکاء انجام شود بر اعتبارتان نزد شهروندان می‌افزاید و شما را به عنوان نهادی مطمئن یا منبع اطلاعاتی بی‌طرف و مستقل معرفی می‌کند. داده را می‌بایست به طور مناسب و دقیق گردآوری کرد.

پایش عملکرد عبارت است از تلاش صورت گرفته از سوی شهروندان یا گروه‌های مدنی برای پایش و گزارش فعالیت دولت یا مقامات دولتی به منظور تشویق مسئولیت‌پذیری.

نبض-ایران کتابخانه‌ای از منابع را در اختیار دارد که شهروندان می‌توانند از آن برای انجام فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری - همچون فعالیت‌های پایشی - استفاده نمایند. این نوشتار به هدف تکمیل آن منابع به رشته تحریر در آمده است. برای داشتن پس زمینه بیشتر در مورد اصول پایش، می‌توانید به دوره‌های آموزش آنلاین نبض-ایران مراجعه نمایید؛ از جمله: «پایش بودجه در سطح محلی و ملی» و «پایش ارائه خدمات دولتی: چگونه می‌توان دولت را مسئولیت‌پذیر کرد». دوره دوم شامل راهنمای مکمل جیبی بوده و همچنین در پایان آن، نمونه چند مطالعه موردی از پروژه‌های پایشی صورت گرفته در کشورهای مختلف به اشتراک گذاشته شده.

فعالیت‌های حمایتگری یا توصیه‌های سیاسی
جانبدارانه اغلب موجب بی‌اعتبار شدن جامعه مدنی می‌شوند. این شهرت منفی اغلب بی‌جا هم نبوده و می‌تواند اعتبار یک سازمان را زیر سؤال ببرد. کنشگرانی که غالباً به وسیله

احساس‌شان نسبت به موضوعی برانگیخته می‌شوند، دیگران را به این قضاوت وا می‌دارند که اقدامات صورت گرفته احساسی، بر اساس گمانه‌زنی و مغرضانه بوده است. یکی از راه‌های غلبه بر این مشکل بنا نهادن اعتبار تان به عنوان سازمانی است که کارش داده محور و استوار بر شواهد است. استفاده از روش گردآوری دقیق داده می‌تواند به شما کمک کند تا تجزیه و تحلیل‌های انکارناپذیری را مطرح نمایید که چشم‌پوشی از آن برای افراد ذینفع دشوار باشد. یکی از وظایف جامعه مدنی مسئولیت‌پذیر و پاسخگو ننگ داشتن دولتمردان در قبال نیازهای شهروندانی است که آنان را به کار گمارده‌اند. پایش فرآیندهای حکومتی با استفاده از روش دقیق گردآوری داده و شواهد، جامعه مدنی را قادر می‌سازد تا دولت را تشویق به شفافیت و مسئولیت‌پذیری بیشتر کند. این نوع عملکرد داده-محور بالقوه می‌تواند اعتبار جامعه مدنی را بازسازی کند، روابط میان گروه‌های ذینفع را تقویت نماید و در جامعه این احساس را ایجاد کند که دولت و جامعه مدنی به سمت مشترکات بیشتری حرکت می‌کنند.

طرح‌های پایش فرآیندهای حکومتی که از طریق روش گردآوری علمی داده به انجام می‌رسد، می‌تواند تاثیر قابل توجهی بر توصیه‌های مرتبط با سیاستگذاری داشته باشد. همچنین ایجاد کارزارهای اطلاع‌رسانی عمومی بر پایه داده قابل اتکاء ممکن است بر تصمیم‌گیران اثربخش‌تر باشد. مقابله با شواهد مستند و مستدل کار سختی است. کارزاری که از دل فعالیت پایش بیرون آمده باشد راحت‌تر ذینفعان را در خصوص نیاز به اصلاحات متقاعد می‌کند.

در این پیش‌درآمد، نکات کلیدی پیرامون گردآوری داده در کنار تجارب مفید در خصوص کاربرد داده در کنشگری ارائه خواهد شد. همچنین، خواننده با چالش‌های پیش رو هنگام جمع‌آوری و استفاده از داده مناسب به منظور تقویت فعالیت کنشگری آشنا می‌شود. در پایان نیز فهرستی از منابع مفید عرضه شده است.

اهمیت فعالیت‌های مبتنی بر داده

طرح‌های پایشی را نمی‌بایست به عنوان هدف، بلکه باید وسیله‌ای برای رسیدن به هدف در نظر گرفت؛ همچون مکملی بر فعالیت‌های جاری سازمان. یافته‌ها و توصیه‌های بدست آمده از عملیات پایش، تقریباً همیشه راه‌گشای فرصت‌های تازه برای ایجاد تغییر و فعالیت بیشتر است.

گرچه پایش ممکن است از دل فهم عمومی یا تلاش‌های حمایت‌گری جاری حاصل شود، با این حال، داده‌ای که گرد می‌آورد ممکن است خود جرقه کارهای تازه‌ای را زده یا به تقویت فعالیت‌های جاری کمک کند.

نبض-ایران چند نمونه از طرح‌های پایشی موفق در کشورهای مختلف را گرد آورده است. از جمله این مطالعات موردی:

برنامه دمکراسی و حکومتداری مطلوب در **آلبانی**: نمونه‌ای از پیگیری و پایش بودجه و فعالیت‌های انتخاباتی

برنامه مشارکتی پیگیری تنظیم بودجه و صرف هزینه‌ها در **اندونزی**: شکلی از پایش، ردیابی و حمایت از بودجه

زیمباوه: طرح پایش اجرای تصمیمات حکومتی اردن: پروژه پایش مجلس

طرح‌های پایشی همچنین ممکن است فرصت‌هایی برای برقراری رابطه سازنده میان مقامات دولتی و مردم به وجود آورد. تجزیه و تحلیلی که بر پایه داده و شواهد مستندسازی شده بنا شده باشد قابل اعتمادتر است.

در حالی که پایش عملکردهای حکومتی فرآیندی مداوم و همیشگی است، گردآوری و تجزیه و تحلیل داده وظیفه‌ای دوره‌ای به شمار می‌رود. روش‌های بکار گرفته شده در جمع‌آوری داده خاص و اغلب بسیار خطی هستند. آن بخش از گردآوری داده که به پایش عملکرد حکومت مربوط می‌شود تکرار شونده بوده، اغلب الهام بخش گام بعدی است. توجه به آنچه داده به شما می‌گوید فرد را قادر می‌سازد آگاهانه‌تر در راه ایجاد برنامه عمل گام بردارد. بگذارید شواهد و حقایق راهنمای کار و عمل‌تان باشد.

درک مفهوم داده: داده دقیقاً چیست؟

داده اصطلاحی پیچیده است که ممکن است برای افراد مختلف و در زمینه‌های گوناگون معانی متفاوتی داشته باشد. به بسیاری چیزها داده گفته می‌شود. حقایق و آمار، اطلاعات گردآوری شده از طریق مصاحبه و پرسشنامه، مشاهدات، اسناد و گزارش‌ها و سیاست‌های رسمی، همگی داده هستند. داده در قالب‌های متفاوتی دسته‌بندی می‌شود. آنچه باعث اهمیت و کاربرد بسیار داده می‌شود این است که می‌توان آن را مستند کرد. می‌توان آن را حس کرد، لمس کرد یا در قالب‌های متفاوت آن را مشاهده کرد. وقتی مصاحبه‌ای انجام می‌دهید، می‌توانید صدای مصاحبه شونده‌ای که به سوالات‌تان پاسخ می‌دهد را ضبط کنید یا پاسخ‌ها را روی کاغذ بیاورید. اگر شاهد رویدادی هستید، ممکن است بتوانید با عکاسی یا ارائه گزارش مو به مو به عنوان یک شاهد عینی آن را مستند کنید. اگر شورای شهر شما دارای بودجه رسمی و مصوب دارد، می‌توانید پیگیری کنید که این بودجه دقیقاً به کدام اولویت‌های اجتماعی اختصاص یافته.

انواع داده

وقتی به واژه «داده» فکر می‌کنید، به احتمال زیاد «اعداد» به خاطرتان می‌آیند؛ مانند ارتفاع یک ساختمان، تعداد پزشکان شاغل در یک بیمارستان، میانگین نمره‌ها در یک آزمون یا میزان بودجه اختصاص یافته به طرح جمع‌آوری زباله در شهر. این دسته داده، داده کمی نامیده می‌شوند. داده‌ای که به سادگی قابل اندازه‌گیری بوده و اغلب با «مقدار» سر و کار دارد (چقدر، چه میزان).

اما نوع دیگری از داده نیز وجود دارد که به آن داده کیفی می‌گویند. داده کیفی توصیف پذیر است، مشاهده می‌شود و اغلب دارای طبیعت متفاوتی است. این داده بر اساس کیفیت تعریف می‌شود و توصیفی را بیان می‌کند که به داده کیفی رنگ و بو می‌دهد. هنگام انجام طرح پایش فرآیند سیاسی، به احتمال زیاد به داده کیفی تکیه می‌کنید. در این نوشتار، زمانی که با اصطلاح «داده» روبرو می‌شوید، منظور هر دو دسته - کمی و کیفی - است. وقتی همه اطلاعات را با هم تجزیه و تحلیل کنید، تصویر روشن‌تری از موضوعی که پایش می‌کنید بدست خواهید آورد. بیاید از مثال زیر استفاده کنیم، تا ببینیم داده از کجا می‌آیند و چگونه می‌توان از آن بطور موثر استفاده کرد.

مطالعه موردی: حفاظت از محیط زیست شهری

سازمان‌تان در حوزه حفاظت از محیط زیست فعال است. شما می‌خواهید فعالیت حمایتی و کمپین آگاهی رسانی عمومی تازه‌ای برپا کنید که هدف آن ایجاد فشار برای تصویب مقررات محلی جدیدی است که بر اساس آن، دفع مواد شیمیایی و زباله در رودخانه محلی، مجازات در پی خواهد داشت. شما می‌دانید که شناخت آنچه مقامات محلی برای حفاظت از رودخانه انجام داده‌اند در کنار درک سیاست‌های جاری تا چه حد مهم است. بر همین مبنا، رویکرد دو جانبه‌ای در پیش می‌گیرید؛ از یک سو تحقیقات در زمینه کارهای انجام شده را آغاز می‌کنید و از سوی دیگر به پایش فعالیت‌های جاری می‌پردازید.

بباید برویم سراغ جزء اول، یا همان تاریخچه محلی حفاظت از محیط زیست. برای این بخش، باید نگاهی بیاندازید به گذشته تمامی قوانین شهری، بیانیه‌های رسمی دولت و منابع بودجه اختصاص یافته به حفاظت از محیط زیست در محل. این یک کار تحقیقی است که بر مبنای آن، بایستی به عقب برگردید تا آنچه صورت گرفته را مشاهده کنید. به این می‌گویند گردآوری داده. ممکن است به گزارش‌های رسانه‌ای مراجعه کنید و دنبال هرگونه گزارش در خصوص دفع محلی زباله از سوی کارخانه‌ها یا مراکز صنعتی بگردید. همچنین ممکن است به بررسی در سطح جامعه بپردازید تا به درک بهتری از دیدگاه‌های قبلی در زمینه ارتباط سلامت با وضعیت آب رودخانه محلی برسید. این‌ها داده اطلاعاتی هستند. اما همچنین شکلی از تحقیق و پژوهش را در بر می‌گیرند.

برای تکمیل تحقیق در پس زمینه موضوع، بایستی همچنین به پایش فعالیت‌های در حال انجام بپردازید. برای این کار باید تعدادی کارمند یا افراد داوطلب را جذب کنید که وظایفی را بر عهده بگیرند مانند ملاقات با مقامات فعلی برای درک چالش‌ها و سیاست‌های جاری یا استقرار در حاشیه رودخانه برای عکس‌برداری و مستندسازی. آنچه حاصل می‌شود داده است.

شناخت انواع داده قابل دسترس امر مهمی است. بیشتر فعالیت‌های مرتبط با پایش فرآیند حکومتی، نیازمند ترکیب انواع مختلف داده است: داده گردآوری شده از طریق تحقیق (آنچه در گذشته اتفاق افتاده) و داده گردآوری شده از طریق نظارت (آنچه در حال حاضر دارد اتفاق می‌افتد و می‌توانید آن را همزمان مشاهده و ثبت و ضبط کنید).

ارزش داده

داده‌داری با ارزشی است. بایستی آن را یافت و یافتن‌اش ممکن است هزینه‌بر باشد. گاهی بایستی داده را خریداری کرد. به هر روی، استفاده از داده اغلب نیازمند کسب مجوز است. اگر چه برخی سازمان‌های دولتی ممکن است داده و اطلاعات را به صورت رایگان تولید و منتشر کنند، اما ممکن است برخی محدودیت‌ها را در نحوه استفاده یا انتشار آن اعمال نمایند. دسترسی به یا استفاده از برخی انواع داده می‌تواند شما یا دیگران را به دردسر بیاندازد. برای پروژه پایش‌تان، نخست نوع داده‌ای که ممکن است به آن نیاز داشته باشید را شناسایی کنید، سپس ببینید آیا مجوزهای لازم برای استفاده از آن را دارید یا خیر. گاهی ممکن است در بسترهای اینترنتی اطلاعاتی را به رایگان پیدا کنید، اما از آنجا که مجوز لازم برای استفاده از آن را ندارید، در صورت استفاده خود یا همکاران‌تان را دچار مشکل خواهید کرد. بنابراین همیشه اطمینان حاصل کنید که حقوق و مجوزهای مورد نیاز برای استفاده از داده را در اختیار دارید. حتی در مواردی ممکن است صرف گردآوری داده نیز به مجوز نیاز داشته باشد؛ مانند انجام نظرسنجی‌ها. همیشه مقامات و سازمان‌های دولتی را به عنوان ذینفعان پروژه در نظر بگیرید و بهتر این که آن‌ها را از ابتدا (تا جایی که نیاز است) در جریان پروژه قرار دهید. مجوزهای لازم را پیشاپیش کسب کنید و هیچ وقت مقامات را با نتایج فعالیت پایش‌تان غافلگیر نکنید.

بهره‌گیری از داده با هدف تشویق مسئولیت‌پذیری بیشتر: فرصت‌ها و چالش‌ها

همان‌گونه که پیشتر اشاره شد، استفاده از داده به عنوان مبنایی در جهت تشویق مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی بیشتر، تاکتیکی هوشمندانه است. داده جمع‌آوری شده توسط یک گروه مدنی، اغلب ممکن است ثابت کند که دولت دارد کار درست را انجام می‌دهد. این امر می‌تواند به ایجاد رابطه‌ای کمک کند که بر اساس آن، گروه به عنوان منبعی - نه فقط برای معتبر ساختن دولت، بلکه همچنین برای برجسته نمودن مواردی که در آن کارها به درستی انجام نمی‌شود - شناسایی گردد.

استفاده از داده برای ایجاد نوعی اعتبار متعادل می‌تواند باعث تقویت کار شما شود. این امر در پیشبرد فعالیت‌ها و اعمالی که سازمان‌تان هم اکنون در حال انجام آن است به شما کمک می‌کند. پایش با استفاده از شواهد و داده‌ای که به خوبی مستند شده باشد موجب تقویت تجزیه و تحلیل‌های انجام شده می‌شود. تجزیه و تحلیل مبتنی بر حقایق بسیار مستحکم‌تر از تجزیه و تحلیلی است که به عنوان امری ذهنی یا نظری بازشناسی شده باشد. چند مثال در زمینه چگونگی استفاده از داده برای ایجاد فرصت برای تشویق مسئولیت‌پذیری بیشتر مسئولان:

پایش اجرای سیاست

قوانین مربوط به آزادی دسترسی به اطلاعات خواستار آن هستند که فرآیندهای تصمیم‌گیری دولت و همچنین تصمیمات اتخاذ شده در دسترس شهروندان قرار بگیرد. قوانین حاکم بر جلسات علنی اغلب دولت‌ها را ملزم می‌کند که دسترسی به محتوای جلسات، برنامه‌های دولتی و صورتجلسات را برای عموم فراهم سازند. این نوع قوانین فضای سیاسی را باز کرده، به شهروندان و سازمان‌های جامعه مدنی امکان می‌دهد تا به شیوه‌ای موثر بر فرآیندهای تصمیم‌گیری و اجرائی نظارت کنند. تصویب چنین قوانین و سیاست‌هایی فرصت منحصر به فردی برای پایش امور مربوط به قانون‌گذاری و بودجه به دست می‌دهد. گردآوری اسناد و مدارک رسمی و حضور در جلسات علنی، شواهد محکمی از موضوعات مطرح شده در اختیاران می‌گذارد. و به شما مجالی می‌دهد تا بسنجید که آیا مسئولان تلاشی برای مطرح کردن نیازهای جامعه می‌کنند یا خیر.

انتخابات

انتخابات مکانیزمی است برای پاسخگو و مسئولیت‌پذیر کردن مسئولان. بی‌شک می‌توان آن علنی‌ترین مظهر دموکراسی دانست. انتخابات فرصت مشارکتی برای شهروندان فراهم می‌کند که فراتر از رأی دادن است. شهروندان می‌توانند سوابق برنامه‌های ارائه شده توسط نامزدها و مواضع ایشان در خصوص اولویت مشکلات شهروندی در دوره منتهی به انتخابات را ثبت و ضبط نموده و سپس پیگیر تغییرات صورت گرفته در طول زمان باشند و یا اینکه از موارد ثبت شده برای پاسخگو کردن مقام تازه انتخاب شده در دوره پس از انتخابات استفاده کنند.

اما فرصت‌های ایجاد شده خطراتی هم به همراه دارد. پایش دولت به طور ذاتی امر خطرناکی است. حتی در غیر خصمانه‌ترین حالت، معنای پایش خدمات دولتی یعنی شما به آن «رتبه» می‌دهید. هنگامی که فضا برای کنش مدنی و سیاسی محدود باشد، چنین کاری نیز می‌تواند سخت‌تر شود. همه، کشورهایی را می‌شناسیم که در آن محیط برای فعالیت مدنی مناسب نیست؛ این یعنی نیاز به احتیاط مضاعف هنگام انجام فعالیت‌های پایش فرآیندها. اما اگر نتوان کسی را پاسخگو کرد، دیگر مهم نیست که داده و شواهد گرد آمده تا چه حد قابل اعتماد و دقیق باشد.

فضای سیاسی

باز بودن فضای سیاسی در یک کشور، عامل کلیدی در تعیین میزان موفقیت یک پروژه پایش است. برای پیاده‌سازی یک طرح پایش ارائه خدمات دولتی، می‌بایست به میزان مشخصی از اطلاعات دسترسی داشته باشید. پایش فعالیت‌های چالشی است و در برخی موارد می‌تواند غیر ممکن شود؛ برای مثال، اگر نتوانید به اسناد عمومی دسترسی پیدا کنید یا در جلسات قانون‌گذاری یا کمیته‌های تصویب بودجه حضور داشته باشید.

اگر رسانه‌ها دچار محدودیت شده باشند و شهروندان از شرکت در نظرسنجی‌ها یا مصاحبه‌ها بیم داشته باشند، در این صورت حتی گردآوری داده‌ای که به طور مستقیم به دولت مربوط نمی‌شود هم کار مشکلی خواهد شد. بسته بودن فضای سیاسی همچنین باعث ایجاد محدودیت در آگاهی‌رسانی در خصوص یافته‌ها و استفاده از آن برای ایجاد تغییر می‌شود. در جامعه بسته، انتشار اسنادی که به انتقاد از مسئولان بپردازد خطرناک است.

محدودیت‌های مختص به نهادها یا موسسات

در برخی موارد ممکن است اراده سیاسی برای افزایش مشارکت شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری در دولت موجود باشد، اما محدودیت‌های خاص یک مؤسسه یا نهاد مانع از انجام آن شود. دولت ممکن است ظرفیت پاسخگویی به نیاز گروه‌های مجری طرح پایش را نداشته باشد. برای مثال، ممکن است مسؤولان از قوانین مربوط به دسترسی عمومی به اطلاعات آگاه نباشند، یا شعبه سازمان مورد نظر در منطقه ممکن است سیستم‌های مورد نیاز برای ارائه اطلاعات به عموم را نداشته باشد. بنابراین، پیش از انجام طرح پایش، بایستی ظرفیت نهادهای دولتی مورد ارزیابی قرار گیرد. وگرنه ممکن است عدم امکان به دسترسی به اطلاعات مورد نیاز موجب سرخوردگی شود.

از سوی دیگر، می‌بایست از توان مسئولان در محدودسازی کاربرد یافته‌ها و توصیه‌های پروژه پایش‌تان آگاه باشید. مشکلات نهادین، همچون درگیری‌ها و مسائل درون سازمانی یا حزبی ممکن است توانایی نهادهای دولتی برای اجرای توصیه‌های‌تان را محدود کند. در این موارد، احتمال سرخوردگی شهروندان و مقامات محلی وجود دارد. به خصوص اگر به نظر بیاید که با وجود توصیه‌های استوار بر شواهد محکم و مستند هنوز عملیات پایش بی‌نتیجه و اثر بوده است. هنگام طراحی راهکارهای دستیابی به اهداف سازمانی، بسیار اهمیت دارد که از این‌گونه محدودیت‌های بالقوه نهادهای دولتی آگاهی داشته باشید.

روش گردآوری داده: چگونه داده را جمع‌آوری می‌کنید؟

زمانی که انجام پروژه پایشی را مد نظر دارید، باید به روش کار، برنامه‌ریزی برای گردآوری داده و استراتژی‌تان فکر کنید. آیا از همان بدو امر داده و اطلاعات را از طریق اسناد دولتی موجود بدست می‌آورید، یا سراغ جمع‌آوری داده و اطلاعات دست اول - شاید از طریق انجام مصاحبه یا مشاهده مستقیم - خواهید رفت؟ آیا داده گردآوری شده کمی خواهند بود یا کیفی، یا ترکیبی از هر دو؟ آیا داده را از طریق یک منبع تأمین می‌کنید یا از منابع متعدد؟ این‌ها سؤال‌های مهمی هستند که پیش از شروع کار، بایستی از خود و از گروه همکاران پرسید. این کار به شناسایی و توسعه بهترین ابزار کمک می‌کند، و همچنین این‌که منابع احتمالی داده را بیابید؛ که ممکن است ارگان‌های دولتی باشد؛ بخش یا شخصی که برای گرفتن اسناد رسمی بایستی با او صحبت شود؛ مکانی که برای مشاهده باید آن‌جا رفت؛ یا افراد کلیدی که باید با آن‌ها مصاحبه شود.

بیشتر این پرسش‌ها به نوع پروژه پایش بستگی دارد. جدول زیر به شما کمک می‌کند منابع داده و ابزارهای لازم برای گردآوری آن را تعیین کنید:

ابزار	منابع داده	نوع نظارت
<ul style="list-style-type: none"> چک لیست فرم نظارت پرسشنامه 	<ul style="list-style-type: none"> اسناد رسمی (تقویم برنامه‌ریزی، صورتجلسه، پیش نویس قانون و غیره) گزارش موارد مشاهده شده مصاحبه با افراد کلیدی 	پایش روند قانون‌گذاری (شوراهای شهر و روستا/مجلس)
<ul style="list-style-type: none"> چک لیست فرم نظارت پرسشنامه 	<ul style="list-style-type: none"> اسناد رسمی (بودجه، صورت‌های مالی، گزارش‌های حسابرسی و غیره) گزارش موارد مشاهده شده مصاحبه با افراد کلیدی 	پایش بودجه ^۱
<ul style="list-style-type: none"> چک لیست فرم نظارت پرسشنامه تعهدنامه 	<ul style="list-style-type: none"> اسناد رسمی (بودجه، صورت‌های مالی، گزارش‌های حسابرسی و غیره) گزارش موارد مشاهده شده گزارش‌های رسانه‌ای مصاحبه با افراد کلیدی 	پایش مبارزات انتخاباتی

ابزار	منابع داده	نوع نظارت
<ul style="list-style-type: none"> • چک لیست • فرم نظارت • پرسشنامه 	<ul style="list-style-type: none"> • اسناد رسمی (بودجه، صورت‌های مالی، گزارش‌های حسابرسی و غیره) • گزارش موارد مشاهده شده • گزارش‌های رسانه‌ای • مصاحبه با افراد کلیدی 	پایش اجرای سیاست‌ها
<ul style="list-style-type: none"> • چک لیست • فرم نظارت • پرسشنامه 	<ul style="list-style-type: none"> • اسناد رسمی (بودجه، صورت‌های مالی، گزارش‌های حسابرسی و غیره) • گزارش موارد مشاهده شده • گزارش‌های رسانه‌ای • مصاحبه با افراد کلیدی 	گزارش سایه

۱. یادآوری: پایش بودجه پایش ارائه خدمات دولتی را نیز شامل می‌شود. برای اطلاعات بیشتر در خصوص ارائه خدمات دولتی، به دوره آموزش آنلاین نبض-ایران با نام «پایش ارائه خدمات دولتی: چگونه می‌توان دولت را مسئولیت‌پذیر کرد» و یا «راهنمای ارائه خدمات دولتی» مراجعه کنید.

صرف نظر از ابزاری که استفاده می‌کنید، می‌بایست دستورالعمل‌های روشنی برای همکاران مسئول جمع‌آوری داده تهیه شود تا مطمئن شوید که داده گردآمده همخوان است. یعنی داده می‌بایست همان باشد که در منبع داده وجود دارد. شاید بهتر باشد پیش از نهایی کردن ابزار، آن را به طور میدانی آزمایش کنید تا مطمئن شوید که داده مورد نظر را گردآوری می‌کند. اغلب بار نخست نتیجه مطلوب حاصل نمی‌شود. گاه پیش از استفاده در نسخه نهایی، چندین مرتبه باید ابزار را مورد تجدید نظر قرار داد.

برای مثال، اطلاعاتی که تیم‌تان از طریق فرم نظارت مستقیم بر جلسات شورای شهر گردآوری می‌کند، بایستی دقیقاً منطبق باشد بر اطلاعاتی که از راه انجام مصاحبه با اعضای شورای شهر به دست آمده. بسته به نحوه گردآوری اطلاعات، جمله‌بندی سؤال‌های پرسشنامه ممکن است کمی متفاوت باشد، اما داده‌ای جمع‌آوری می‌شود باید یکسان باشد. این کمک می‌کند که داده‌تان بی‌طرفانه گرد آید.

استاندارد کردن فرآیند و ابزار گردآوری اطلاعات (بخش بعدی را ببینید) گام مهمی است. این به شما کمک می‌کند تا تجزیه و تحلیل معتبر و بر مستندی به دست آورید. عدم استفاده از شیوه‌های استانداردسازی و مدیریت داده کاری که انجام می‌دهید را به خطر می‌اندازد.

مدیریت اطلاعات

تبیین روش و فرآیند مناسب و دقیق مدیریت داده جنبه بسیار مهمی از پروژه‌تان را در بر می‌گیرد. طرح گردآوری داده می‌بایست به شکلی باشد که برای تیم قابل فهم بوده، حاوی دستورات عملی روشن برای جمع‌آوری اطلاعات باشد تا داده، بی‌طرفانه و به دور از سلیقه شخصی به دست آید. از سوی دیگر، اگر داده دچار خطا باشد، از دست بروند یا نابود شوند، دیگر قادر به انجام تجزیه و تحلیل نخواهید بود.

مراحل و روند گردآوری داده

پیش از شروع به گردآوری داده، می‌بایست مبنای قابل درکی برای همه افراد درگیر پروژه - کارمندان، داوطلبان و تحلیلگران - ایجاد شود. این شامل دستورالعمل چگونگی استفاده از ابزارها، اینکه دریافت درک انتظارات از داده به دست آمده، راهنمایی در خصوص «تشریح و توصیف عمیق‌تر» در صورت عدم فهم سؤال از سوی پاسخ‌دهنده، و نیز شرح کاری استاندارد برای هر یک از دست‌اندرکاران جمع‌آوری داده می‌شود.

همچنین باید روشی ایجاد شود که بر مبنای آن، ناظران (یا تیم جمع‌آوری داده) اطلاعات گردآوری شده را برای شما ارسال کنند. آیا داده از طریق گوشی موبایل برای تان ارسال می‌شود، یا اس‌ام‌اس یا اینترنت و یا فکس؟ همچنین بهتر است به ناظران بگویید که اطلاعات را هر چند وقت یک بار بایستی بفرستند؛ هر ساعت، بطور روزانه و یا هفتگی؟

در ضمن، باید تعیین شود چه کسی مسئول ورود داده به سیستم مرکزی است. آیا این وظیفه بر عهده یک نفر خواهد بود یا تعداد زیادی این کار را انجام خواهند داد؟ تعداد افرادی که به آن نیاز دارید، بستگی به حجم و وسعت فعالیت پایش دارد. صرف نظر از تعداد افرادی که داده را وارد سیستم می‌کنند، بهترین کار این است که حداقل یک مدیر داده داشته باشید که وظیفه‌اش پایش روند وارد کردن اطلاعات باشد. با این کار مطمئن می‌شوید که همه اطلاعات رسیده به سیستم مرکزی وارد شده‌اند.

تأمین امنیت داده - برنامه‌ریزی مدیریت داده

پس از نهایی کردن ابزار گردآوری داده، وقت آن است که یک هسته مرکزی برای ذخیره مجموعه داده خام بسازید؛ که می‌تواند در قالب یک پایگاه داده یا مدل‌های سازمان یافته دیگر باشد. با در نظر گرفتن شرایط دریافت داده از ناظران و ارائه آن به تحلیل‌گران، ساده‌ترین و کارآمدترین روش را برای خود تعیین کنید.

پس از ایجاد هسته مرکزی، باید تمهیدات لازم جهت تأمین امنیت داده را بکار ببندید. بهترین کار این است که داده را در چند محل مختلف ذخیره کنید تا در صورت وقوع حوادثی مانند آتش سوزی، دزدی، سیل یا از بین رفتن فایل‌های الکترونیکی، نسخه دیگری از آن داشته باشید. همچنین بد نیست نسخه چاپ شده داده بر روی کاغذ را هم تهیه کنید و آن را در یک گاو صندوق، در مکانی امن نگهداری کنید. می‌توانید از داده چندین نسخه پشتیبان تهیه کرده، آن را روی

فلش درایوهای مختلف یا بر روی فضاهای مجازی ابری در اینترنت نگهداری کنید. انتخاب بهترین روش که به کار شما بیاید بستگی به خودتان دارد، اما در کنار هر روشی که انتخاب می‌کنید، همیشه حداقل یک پشتیبان از فایل‌های اصلی تهیه و بطور جداگانه نگهداری کنید.

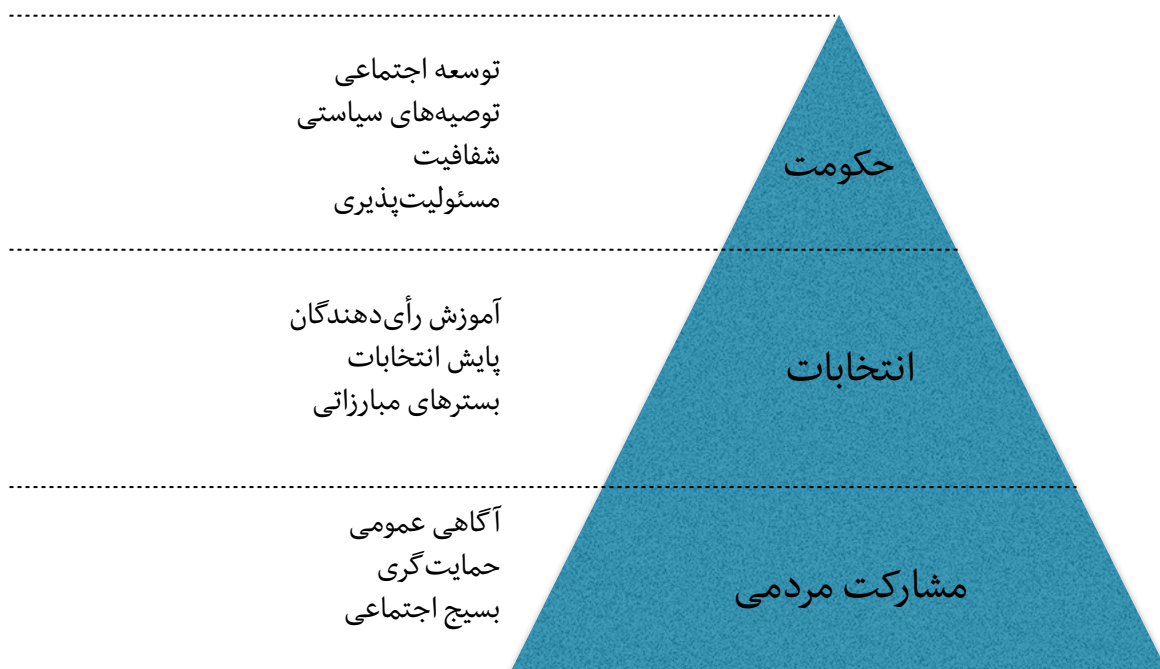
تامین امنیت داده مقوله‌ای گسترده است که نیاز به تمهیداتی فراتر از محدوده این نوشتار دارد. برای کسب آگاهی بیشتر در این زمینه، به دوره آموزش آنلاین «امنیت در دنیای مجازی» - درس ۳: «ایمن سازی ذخیره اطلاعات» در وبسایت نبض-ایران مراجعه نمایید.

اعتبار سنجی داده

به دلیل وجود مشکلاتی که پیش‌تر به آن اشاره شد، به فرآیند اعتبارسنجی داده نیاز دارید تا از صحت آن اطمینان حاصل شود. این فرآیند می‌تواند اشکال مختلفی را در بر بگیرد. اغلب، داده‌ای که محل مناقشه باشد را می‌بایست با هم‌خوانی با منابع مختلف و یا از راه تأیید توسط ناظری مستقل اعتبارسنجی کرد.

استفاده از داده برای عمل

داده گردآوری شده در جریان طرح پایش ممکن است برای اهداف و مقاصد مختلف مورد استفاده قرار بگیرد. برای مثال، داده ممکن است به عنوان ورودی پایش به کار رود یا به عنوان وسیله‌ای برای درک بهتر وضعیت فعلی و تجزیه و تحلیل آن. اما همچنین داده می‌تواند محصول کار شما باشد؛ آنچه در پایان پایش عرضه می‌شود. ممکن است اطلاعات گردآمده را به شکل مجموعه داده خام جهت اطلاع مقامات دولتی یا عموم مردم منتشر کرده، یا آن را به منظور ترسیم تصویر بزرگ‌تری از وضعیت موجود به کار برد. نتیجه‌گیری‌های حاصل از داده مستند را می‌توان برای تولید فعالیت اجتماعی، ارائه توصیه‌های سیاست‌گذاری یا ایجاد شفافیت بیشتر در فرآیندها و مسئولیت‌پذیرتر کردن مسئولان استفاده کرد. بهره‌گیری از داده به عنوان گواه و شاهد می‌تواند پایه و اساس تجزیه و تحلیل‌تان را استحکام بخشیده، فعالان اجتماعی می‌توانند از آن برای بالا بردن آگاهی عمومی و بسیج جامعه استفاده کنند. داده را می‌توان در طول زمان و با هدف نشان دادن مسیر و روند امتداد فرآیندهای در حال پایش، مدیریت و به روز کرد. نمای کلی ایده‌های معرفی شده در این راهنما را می‌توان در طرح گرافیکی زیر مشاهده کرد. هرچند که این طرح جامع نیست. مراجعه به بخش منابع برای آشنائی با ایده‌های مختلف در خصوص راه‌های استفاده از داده برای پایش توصیه می‌شود.

به خاطر داشته باشید که داده دور و بر شماست. تنها وظیفه‌تان آن است که داده مرتبط با کارتان را پیدا یا جمع‌آوری کرده، از آن استفاده کنید؛ البته پس از کسب مجوزهای لازم و از طریق روش‌های امن.

منابع مفید

این راهنما به عنوان مقدمه‌ای بر مقوله داده و مسئولیت‌پذیری به رشته تحریر در آمده است. برخی منابع دیگری که با نگاهی عمیق‌تر به تکنیک‌های مسئولیت‌پذیر و پاسخگو نمودن مقامات و استفاده از داده برای کنشگری پرداخته‌اند عبارتند از:

پایش روند سیاسی - توضیحات بیشتر و ابزار نمونه

- پایش ارائه خدمات دولتی: ابزار و تکنیک‌های یک کنشگر
- پایش ارائه خدمات دولتی: چگونه می‌توان دولت را مسئولیت‌پذیر کرد (دوره آموزش آنلاین)
- پایش بودجه در سطح محلی و ملی (دوره آموزش آنلاین)

استفاده از داده در انجام فعالیت - نگرشی عمیق بر فعالیت‌های حمایت طلبی مبتنی بر شواهد

- استفاده موثر از داده در فعالیت‌های حمایت طلبی
- راهنمای فعالیت‌های حمایتگری داده محور برای افراد مبتدی
- حرکت عمومی در راه رسیدن به عدالت و حاکمیت مردم‌سالار: کاربرد فعالیت‌های حمایتگری در تشویق مسئولیت‌پذیری